

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

İSTGM
Sivil Toplum Geliştirme Merkez

ÇEKİM PLANLAMA VE UYGULAMA

ETKİLİ EĞİTİM VİDEOLARI ÜRETİMİ VE DAĞITIMI REHBERİ

1

SUNUŞ

“Bir bilene sormak” yeni bir şey öğrenmenin en hızlı ve en etkili yoludur. Bu en basitinden bir usta çırak ilişkisidir aslında. Bilginin bu kadar yoğun ve hızlı aktığı bir dönemde, öğrendiğimiz her şeyin diplomasını almak durumunda değiliz. E hal böyle olunca, hepimiz “bozulan bir şey nasıl tamir edilir?” ya da “yeni çıkmış bir yazılım veya hizmet nasıl kullanılır?” gibi soruların cevaplarını ararken, keşke birileri videosunu çekmiş olsa diye düşünüyoruz. Ve evet haklıyız!

Yakın tarihli bir TechSmith araştırmasına göre, insanların % 53’ü haftada iki veya daha fazla eğitici video izliyor (2013’e kıyasla %152 artış).

- Satın alma kararı verirken ürün hakkında bir video izlemeyi tercih edenlerin sayısı, ürün hakkında bilgi okumak isteyenlerin sayısının yaklaşık 4 katıymış... Çünkü hızlı. Deneyime dayalı olduğu için de daha inandırıcı.
- Her üç çalışandan ikisi, talimatlar görsel olarak verildiğinde görevleri daha iyi tamamlama ve bilgileri %7 daha hızlı alma eğilimindeymiş... O kalan “bir” çalışana kolay gelsin.
- Öğrenme ve eğitim içeriklerinin YouTube’da günlük izlenme rakamları günde bir milyardan fazlamış... Video yüklemenin tam zamanı sanki.
- Udemy, Lynda.com ve Skillshare gibi çevrimiçi video kurs siteleri on milyonlarca öğrenciyle günden güne büyüyormuş... Çünkü tek olay öğrenci ve öğretmeni canlı olmasa bile buluşturabilmek aslında.

Tüm bu artılar yetmediyse... İçinde bulunduğumuz pandemi süreci gibi yüz yüze bir araya gelemediğimiz olağanüstü durumlarda, kolay ve hızlı bilgi paylaşım imkanı sunması da video eğitimlerin büyük bir avantajı değil mi?

Tamam, ikna olduysanız, eğitim videonuzu çekmeye hazırsınız demektir. Peki nereden başlayacaksınız? Öncelikle kolayca ulaşılabilen video kayıt ve kurgu teknolojileri var; yani işin bu kısmını merak etmeyin. Bize sorarsanız, sürece dair asıl sorun olabilecek şey “detaylar içinde kaybolmak” ve işin eğlencesini ıskalamak. Bunun önüne geçebilmek için de başlamadan önce aşamaları gözden geçirir ve süreci kağıt üzerinde tasarlırsanız iyi olur.

Bu rehberde; video ile ulaşmayı amaçladığınız hedef için en uygun formatı belirlemek, en uygun içeriği oluşturmak, bu içerik için en efektif programı yapmak ve uygun araçları belirlemek ve videonuzu en etkili kanallar üzerinden dağıtımına sokmak konularında size yol gösterecek önerilerimiz var. Umarız işinize yarar; çünkü sizin işinize yararsa, çekeceğiniz videoyu izleyecek belki de binlerce insanın ufku genişlemiş olacak.

İyi çekimler.

Kaynak: <https://www.techsmith.com/blog/instructional-videos/>
Bu metinden yapılan alıntılardaki tüm çeviriler STGM’ye aittir.

EĞİTİM VİDEOLARI TÜRLERİ

I. MİKRO VİDEOLAR

Mikro videolar, tek ve dar bir konuyu öğretmeye odaklanan kısa, eğitici videolardır. Genellikle bir dakikadan kısa sürerler ve dikkat süreleri çok kısa olan günümüz medya tüketicilerine hitap ederler. Yani mikro video eşittir makro dikkat.

Örnek; <https://youtu.be/prsuzs1Xmc0>

II. ÖĞRETİCİ VİDEOLARI

Öğretici videolar, bir süreci baştan sona öğreten veya izleyicinin hedefe adım adım ilerlemesini sağlayan, adlarının hakkını vererek “öğretici”likleriyle ön plana çıkan videolardır. Genellikle 2-10 dakika uzunluğunda olurlar ve birden fazla eğitim yöntemini içerebilirler.

Bazen “nasıl yapılır” videoları olarak anılırlar. En iyileri dikkatlice planlanmıştır ve profesyonel bir dokunuşa sahiptir. Peki nasıl yapılır bu “nasıl yapılır” videoları diyorsanız, rehberi okumaya devam edin.

Örnek; https://youtu.be/BDliEq_0qeQ

III. TRAINING (ÖĞRENİM) VİDEOLARI

Öğrenim videoları, bir çalışanın işyeri becerilerini geliştirmek için tasarlanır. Şirketler genellikle uyumluluk ve taciz eğitimi gibi kişilerarası konuları veya donanım ve yazılım eğitimi gibi işle ilgili konuları kapsayan çevrimiçi öğrenim videoları oluşturur. Öğrenim videoları, eğitmen ve öğrenen arasında bağlantı kurmak için genellikle gerçek kişilerin görüntülerini kullanır. Bunlar etkileşimli videolar olabilir ve genellikle daha büyük bir eğitim kursuna uygundur. Şu konuyu biri bana anlatsın diyenlere...

Örnek; <https://youtu.be/J7ENEuqXDwY>

IV. AÇIKLAYICI VİDEOLAR

Açıklayıcı videolar, bir iş konseptini veya ürünü eğlenceli ve görsel bir şekilde açıklayan kısa videolardır (genellikle iki dakikadan az). Daha büyük bir konuyu, ürünü veya hizmeti açıklamak için genellikle temel animasyonları kullanırlar. Açıklayıcı videolar, karmaşık fikirleri basitleştirerek kolayca sindirilebilir içeriğe dönüştürür. O basitleştirme yok mu... Bir de yapana sorsak

Örnek; <https://youtu.be/-bknuFCQn4Y>

V. SUNUM VİDEOLARI

Bir sunumu yaparken kaydetmek, izleyicilerin daha sonra da aynı sunumu izleyebilmesini mümkün kılar. İçeriği yeniden izlemek ve yeniden özümsemek isteyenler veya yüz yüze etkinliğe katılamayanlar için mükemmeldir. Bu, bir sunum için yalnızca sesi kaydetmek kadar basit veya PowerPoint nokta slaytlarını, bir web kamerası ve ayrı bir mikrofonu aynı anda kaydetmek kadar gelişmiş olabilir.

Ders ve sunum çekimi, bir öğretici videodan daha uzun olma eğilimindedir ve tüm ders veya sunumun uzunluğunu kapsar. Bu da onlardan tam verim almak isteyen izleyicilerin çok daha fazla zaman ayırmaları ve dikkatlerini yüksek düzeyde kullanmaları gerektiği anlamına gelir.

Örnek; <https://youtu.be/URbLKYuyEY>

VI. EKRAN PAYLAŞIMI VİDEOLARI

Ekran paylaşımı hızlı ve gayri resmi olma eğilimindedir ve genellikle eğitici videolardan daha küçük bir kitleye yöneliktir. Bu videolar, bilgisayar ekranınızın dijital video paylaşımlarıdır ve genellikle sesli anlatım içerirler. Bunlara, ne yaptığımı gör ve sen de aynısını yap videoları diyebiliriz.

Bir eğitmenin, meslekaşın veya yöneticinin bir soruyu yanıtlamak veya sorunlu bir kavramı açıklığa kavuşturmak için hızlı bir şekilde ekran video paylaşımı oluşturabildiği canlı ya da kaydedilmiş ekran kayıtlarıdır. Genellikle “tek kullanımlık” videolar olarak kabul edilen ekran video paylaşımları, daha düşük üretim değeriyle ve belirli bir amaç için -genellikle kısa bir ömürle- hızlı bir şekilde yapılabilirler. “Şimdi hemen size ekranımda göstereyim; şu menüye tıklayın, bunu seçin, bakın hemen oldu...”

Örnek; <https://youtu.be/A2OLQNSIJgU>

Kaynak; <https://www.techsmith.com/blog/instructional-videos/>

SONUÇ

Gördüğünüz gibi eğitici videolar çeşitli isimlerle anılıyor ama farklılıklarına rağmen amaçları aynı... Eğitici olmak. Elbette hiçbiriniz sıkıcı videolar çekmek istemezsiniz ama izleyicilerinizin öğrettiklerinizi anlaması ve öğrenmesi önceliklidir. Yani sıkıcı olmamak adına şakalar ve fıkralar tadında da ilerlememelisiniz. Bu videolar stand-up dinamikleriyle amacına ulaşamaz. Bilginin suyunu “sıkmadan” çıkarıp sunmak biraz da sizin iyi hazırlanmanıza bağlı. Bunun için gelin video üretim sürecinin bölümlerini daha detaylı ama sizi sıkmadan inceleyelim.

ÇEKİM PLANLAMA VE UYGULAMA

I - PLANLAMA

Video üretim sürecinden önce yapacağınız plan, içeriğin üretim sürecini ve kalitesini belirler. O zaman haydi kendinize sormanız gereken iki önemli soruyla başlayalım...

- Konunuz ne?
- İzleyici kitleniz kim?

Bu iki başlığı belirledikten sonra, hangi eğitim videosu türünü kullanacağınızı seçmeniz kolaylaşır. Türün sunduğu yapıya göre sahip olduğunuz süreyi ön görerek çıkaracağınız akış şeması ile çekim planınızı da çıkarmış olursunuz. Bu akışı hayata geçirebilmek için hazırladığınız şablon, iki tarafın da aynı zeminde buluşması için oldukça faydalıdır.

Örnek;

stok_politika_izleme_tanisma_akis						
Dosya Düzenle Görünüm Ekle Biçim Veri Araçlar Eklentiler Yardım Son düzenleme 25 Haziran 2020 tarihinde Selin Berghan tarafından yapıldı						
100% YTL % 0,00 123 Varsayılan ... 10 B I A						
A1	Başlangıç Zamanı					
1	A	B	C	D	E	F
2	Başlangıç Zamanı	Bitiş Zamanı	Ekranda görünecek	Yapılacak işlem varsa	Açıklama	
3	00:00	01:03	İkisi de görünecek	Volkan Akkuş - Laden Yurttaşgüler	Alta bant olarak isimler eklenecek	
4	01:03	01:26	Laden görünecek		Volkan görünmeyecek	
5	01:26	03:26	Volkan		Ladenin yerine program konacak	
6	03:26	05:14	Volkan		Ladenin yerine Programın 2. sütünü konacak	
7	05:14	06:30	Laden görünecek		Volkanın yerine programın 3. sütünü konacak	
8	06:30	08:38	Volkan		Ladenin yerine programın 4. sütünü konacak	
9	08:38	08:45	Laden görünecek			
10	08:45	10:22	Volkan görünecek	Ladenin yerine bu sorular eklenecek	Hangi örgüt adına katılıyorsunuz ve örgütünüzdeki rolünüz ne?	
11	10:22	11:22	Laden görünecek	Bant olarak eklenecek	STOKtan beklentiniz ne?	
12	11:22	11:47	İkisi de görünecek		Hakkınızda bilmemiz gereken bir şey paylaşın.	
13					Bir STÖ savunuculuk faaliyeti olarak izleme yapmayı neden tercih eder?	
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						

II - ÇEKİM VE TEKNİKLERİ

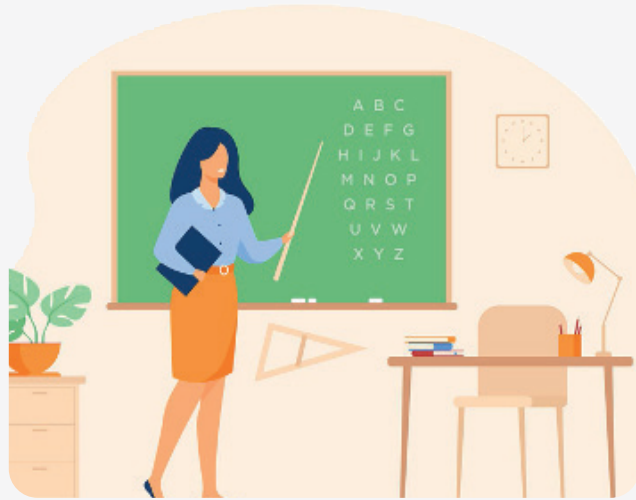
Çekim tekniklerinin amacı görsel-işitsel dili kullanarak bir anlatı kurmanızı sağlamaktır. Her dilde olduğu gibi bu dilde de bir gramer yani kurallar ve konvansiyonlar bulunur. Önceliğiniz bu kuralları ve konvansiyonları öğrenip anlayarak bu dili amacınıza göre nasıl kullanabileceğinizi tasarlamak olmalıdır. Elinizdeki akıllı telefonu kullanarak hemen egzersizler yapmaya başlayabilir, açıların, çerçevelerin, kamera hareketlerinin etkilerini deneyerek görebilirsiniz. Kurallara dair kavrayışınız iyice yerleştiğinde etkili sonuçlar almak için onların dışına çıkabilirsiniz.

Çerçeve ve Kompozisyon

Kamera bir görüntü seçme ve kaydetme aracıdır. Konunuzun çerçeve içinde nasıl konumlandığı, izleyicinin konuyu algılama biçimini yönlendirir. Karakterin kameraya yakınlığı, sağda veya solda olması, üstten veya alttan görünmesi izleyici üzerinde farklı etkiler bırakır. Çekim yaparken konunuzu aktarmak için belirlediğiniz bakış açısı doğrultusunda hikaye unsurlarını konumlandırma işi, çerçeveleme ve kompozisyon olarak tanımlanır.

Temel Planlar ve Ölçekler

Temel planlar ve ölçekler, görüntü zenginliği adına çok fazla seçenek sunar. Gelin eğitim videoları hazırlarken kullanabileceğinizi beraber inceleyelim;

Boy Plan:

Konuştüğunuz kişiyi bütünüyle kompozisyona aldığınız ve içinde bulunduğu ortamı da beraber aktarabileceğiniz bir ölçektir. Geri planda olanları da dikkate almalı ve çerçevenizi ona göre kurmalısınız. Bu planda karakterin yüz ifadeleri ve jestleri çok belirgin olmayacaktır.

Diz Plan:

Karakterin dizden üstünün (biraz altından veya biraz üstünden kesilerek) çerçevede yer aldığı plandır.

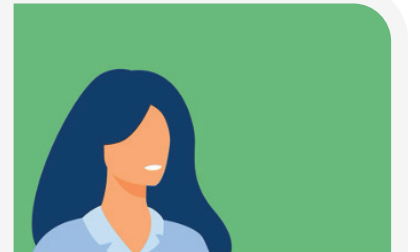
Bel Plan:

Karakterin belden üstü görünür. İki kişiyle (baba-oğul, eşler gibi) aynı anda yapılan röportajlar için idealdir. Görüşülen kişi ellerini, kollarını çok kullanarak kendisini ifade ediyorsa böylesi bir çerçeve yine kullanışlı olacaktır.

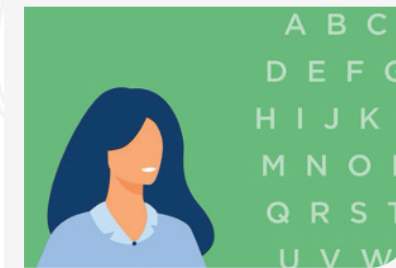
Omuz Plan:

Karakterin omzundan başlar. Etkisi göğüs plana göre biraz daha fazladır.

Göğüs Plan:

Çerçeve karakterin göğüs hizasından başlar. Yüz ifadeleri ve jestleri belirgin bir şekilde aktarılır.

Baş Plan:

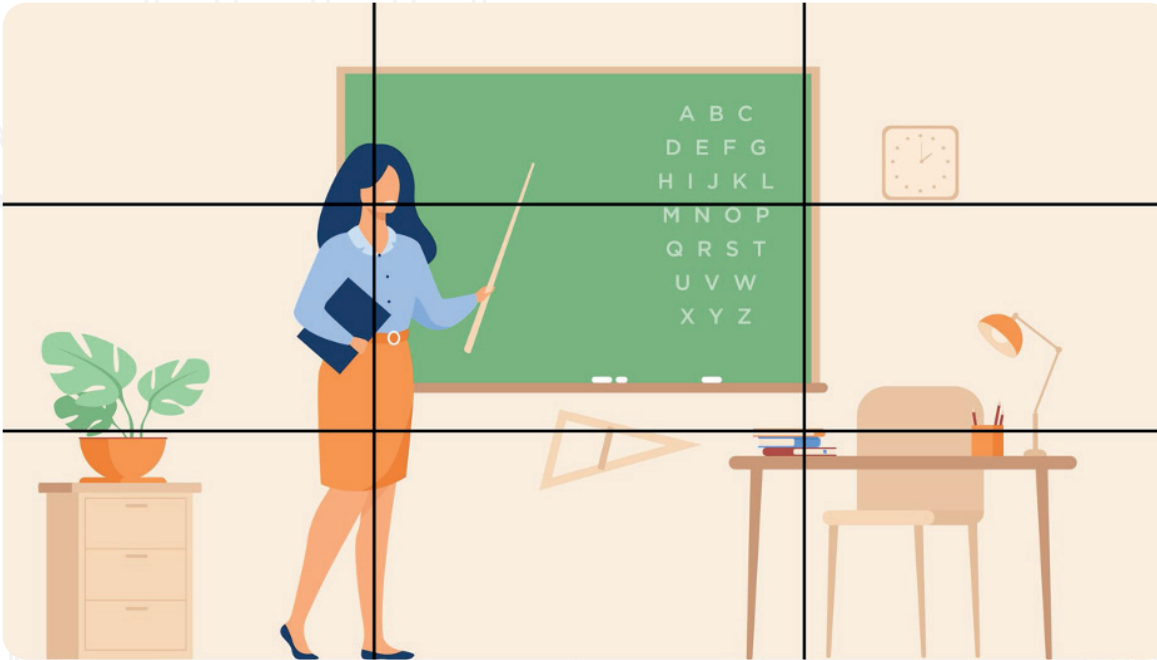
Karakterin boyun ve başı çerçeveyi kaplar.

Üçte Bir Kuralı

Fotoğraf ve videonun (resim ve fotoğraftan aktararak gelen) en önemli konvansiyonlarından biri üçte bir kuralıdır. İnsan gözünün çerçevede aradığı dengeyi ifade eder. Çerçeveyi enine ve boyuna üç eşit parçaya bölen ikişer dik ve yatay çizgi düşünün. Kimi kameralarda bu şablonu ayarlardan açıp ekranda da doğrudan görebilirsiniz. Eğer konunuzu bu çizgilerin kesiştiği çerçevenin üçte birlik alanlarına denk gelen noktalara yerleştirirseniz kompozisyonu dengeli algıladığınızı (göze daha güzel geldiğini) fark edeceksiniz. Bu kuralın bir röportaj çerçevesi için kullanımını aşağıdaki örnekte görebilirsiniz. Ayrıca eğitim videonuz için post prodüksiyonda eklenmesini istediğiniz görseller için de yer kalmış olur.

Gördüğünüz gibi bu işin de bir matematiği var ama neyse ki denklemde çok fazla bilinmeyen yok. E biz de zaten bu rehberi size bütün bilinmeyenleri açıklamak amacıyla hazırladık.

Eğer ayakta bir eğitim videosu çekiyor iseniz bel, diz ve göğüs plan ideal olacaktır. Oturarak hazırlıyor iseniz seçenekleriniz göğüs, omuz ve baş planıdır. (Kendinizi masanızın üzerine koyduğunuz bilgisayar ya da cep telefonu ile çekiyorsanız, kamera seviyenizin çok aşağıda kalmamasına dikkat edin)

Kamera Ayarları

Netlik: Telefonlar ve kameralar netlik ayarını otomatik olarak yapabilir. Hatta artık, kameraya olan mesafe değişse de objeleri takip edebilen otomatik netleme özelliği bile var. Yani kameralar bile bizi takip eder oldu ama neyse ki bu bizim yararımıza. Öte yandan bu teknikler düşük ışık, hızlı hareket eden objeler ve benzeri ideal olmayan koşullarda sorun yaratabilir. Böyle durumlarda manuel netlik ayarı yapmanız daha sağlıklı olur. Size de görüntünün netliğini ayarlamak kolaymış da asıl önemli olan içeriğin net ve anlaşılabilir olmasıymış gibi geliyor mu?

Beyaz Ayarı: Işık kaynağınıza göre kameranın renkleri gözümüzle algıladığımız renklerle tutarlı olarak kaydetmesini sağlar. Çoğunlukla otomatik ayarlar yeterli olsa da özellikle bulutlu günlerde, farklı değişken ışık kaynakları olan ortamlarda bu ayarı elinizle yapmanız daha verimli sonuçlar almanızı sağlar. Otomatik ne güzelmiş derken yine işin keyifli kısmı size kaldı.

Pozlama: Çekilen her karenin ne süre pozlandığını (objektiften geçen ışığa ne kadar maruz kaldığını) ifade eder. Telefon ve bilgisayar kameralarını kullanırken, enstantane (shutter speed), diyafram (aperture) ve ISO değerlerini ayrı ayrı ayarlamadan genel pozlama fonksiyonlarından yararlanabilirsiniz. Eğer yumuşak bir ışık karşısında ve ışığı ne çok yutan ne çok yansıtan bir arka plan (orta tonlarda bir duvar mesela) önünde çekim yapıyorsanız, kullandığınız kamera sizin için uygun pozlamayı kendisi ayarlayacaktır.

Çözünürlük: Günümüzde yeni akıllı telefonlar ve kameralar, UHD olarak bilinen 3840 x 2160 piksel çözünürlüğünde kayıt yapabiliyor. Eğer depolama ve sonrasında kurguda büyük dosyalar ile çalışmak sizi zorlamayacaksa, mümkün olan en yüksek çözünürlükte kayıt yapmak avantajlıdır. Ama günümüz standardı olan HD 1920 x 1080 piksel görüntüler de dijital gösterimleriniz için yeterlidir. Teknolojiye güvenin ama teknolojinin içgüdülerinizden ileride olduğuna inanmayın.

Işık Kullanımı

Eğer profesyonel bir ışık setine sahip değilseniz yapabileceğiniz en uygun şey, değişken olmayan, yumuşak bir ışık kaynağını önünüze alacak şekilde, tek tip bir dokuya sahip bir duvarın önüne geçmenizdir. Işık kaynağının, çok sıcak veya çok soğuk ısıda olmayan bir ışık yayıyor olması da yararınıza. (Mesela gün ışığı ısıyı veren ampulleri tercih edebilirsiniz)

Ses

Sesin iyi bir video için önemi neredeyse yarı yarıyadır. Eğitim videonuzun kalitesi ve izlenebilirliği görüntü kadar sesin de kayıt kalitesine bağlıdır. Doğru ekipman ve mikrofon konumlandırma ile kaliteli bir ses kaydı yapabilirsiniz. İyi ses; sıkıştırılmamış, iyi sinyal örnekleme oranı ve bit derinliği olan ve -20 -12 desibel aralığında geniş boşluk payı olan ses olarak tanımlanır. Bu tanımlı anladıysanız diyecek bir şeyimiz yok ama çok da anlayamadım diyorsanız, kısaca yapmanız gereken... Kayıt için kullandığınız bilgisayar ya da telefonun çok uzakta olmaması ve içinde bulunduğunuz odanın sesleri çok yansıtan bir yapıya sahip olmaması bu optimum aralığı elde etmeniz için faydalı olur. Hatta sahipseniz ekstra bir mikrofon bağlayarak oldukça temiz bir sonuç alabilirsiniz.

Giyim

Telefon ve bilgisayarlar üzerinde bulunan kameralar, çok verimli ve iyi sonuç veren codec'ler ile kayıt alıyor olsa da bu codec'lerin sıkıştırma yöntemlerinden ötürü yaşayabilecek bazı sorunların önüne geçebilmek adına, çok çizgili ve parlak kumaşlardan kaçınmanız iyi olur. Günün birinde giyiminize karışacağımız hiç aklınıza gelir miydi?

Çekime Çıkmadan Önce:

- Kameranızın sabitlendiğinden ve size yüz hizasında baktığından emin olun.
- Kameranızın bataryasının tam doluluğunu kontrol edin. Varsa yedek bataryalarını da şarj edin.
- Yeterli depolama alanına sahip olduğunuzdan emin olun.
- Kameranızın lensinin temiz olduğundan emin olun.
- Eğer canlı yayın yapacak iseniz, mobil cihazlarınızın internet bağlantısını kontrol edin.
- Eğer telefonunuz ile offline kayıt yapıyorsanız telefonunuzu uçak moduna alın ki videonuz dışarıdan gelecek arama ve mesajlar ile bölünmesin.

Çekim Sırasında:

- İlk olarak bir deneme kaydı alın ve her şeyin yolunda gittiğinden emin olun. Böylece vereceğiniz emek boşa gitmez ve tekrar baştan başlamak zorunda kalmazsınız.
- Kayda başladıktan sonra, kameraya bakarak konuşmaya ve gözlerinizi gerek olmadıkça kameradan kaçırmamaya dikkat edin. Bunu top oynarken "toptan kaçmamak" gibi düşünebilirsiniz.
- Hazırlamış olduğunuz akış şemasına sadık kalın ve başlıkları kendi içinde fazla kesmeye gerek kalmayacak şekilde duru ve akıcı bir şekilde anlatın.
- Kendinizi çekiyor iseniz durduğunuz yeri işaretleyin. Oluşturduğunuz kompozisyonun çekimler arası tutarlılığını bu şekilde koruyabilirsiniz.

Çekime başlarken gözden geçirebileceğiniz bir checklist yani "kontrol listesi" kullanmak isterseniz;

- PİL
- DEPOLAMA
- LENS TEMİZLİĞİ
- NETLİK
- BEYAZ DENGESİ
- POZLAMA DEĞERİ
- ÇÖZÜNÜRLÜK KONTROLÜ
- SES KONTROLÜ

Ekran Kaydı Alma:

Eğer üreteceğiniz eğitim videosu bir ekran kaydı gerektiriyorsa, kolayca ulaşabileceğiniz uygulamalar ile bu kayıtları oluşturabilirsiniz. Menü ve ayar kalabalığına boğulmadan, hızlı ve kolayca ekran kaydı almak istiyorsanız, en basit ve hızlılardan bir tanesi Quicktime Player'dır. Eğer daha detaylı ayarların yapılabilirdiği bir arayüz arıyorsanız Open Broadcaster Software ile yüksek çözünürlüğe ulaşabilirsiniz.

KAYNAKÇA

1- <https://www.techsmith.com/blog/instructional-videos/>

2-BSB Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği'nin yayınladığı STGM'nin Birlikte alt hibe programında kullandığı, Etkili Video Üretim ve Dağıtım Rehberi (İstanbul: STGM, 2017) Sayfalar; 21-26, 32-33

